

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Razmotrite
da stranice
štamplete samo
u crno-belaj
boji

#4.

TRI OSNOVNA PRINCIPA ZA BEZBEDNIJE
INTERVJUISANJE

**DOZVOLITE
PREZIVELIMA DA
GOVORE NA SVOJ
NACIN I U SVOJE
VREME**

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

#4.

TRI OSNOVNA PRINCIPA ZA
BEZBEDNIJE INTERVJUISANJE**DOZVOLITE
PREZIVELIMA DA
GOVORE NA SVOJ
NACIN I U SVOJE
VREME**

Tokom seksualnog nasilja, počinioци tretiraju žrtve kao objekte – ne kao ličnosti koje imaju ikakvu kontrolu nad onim što im se dešava. Možete li da preokrenete tu dinamiku i date sagovorniku da sam odluči kako će reći svoju priču?

Potreba da se prema ranjivim licima odnosi obzirno, sa poštovanjem i uvažavanjem treba da bude nesumnjiva. Ali šta to znači u praktičnom smislu?

Kao novinar koji intervjuiše preživelog, vi ste u moćnoj poziciji – čak i ako ne izgleda tako. Poverenje i emocionalna bezbednost ovde dobijaju na težini. Zato je važno da ne radite ništa što može da podseti na prvobitno zlostavljanje, čak i u maloj meri, kao što je požurivanje sagovornika ili vršenje pritiska da se dobije odgovor. To se lako može izgubiti iz vida kada imate malo vremena ili ste na opasnoj lokaciji.

Dajte prednost tome da isplanirate dovoljno vremena za razgovor i neka osoba koju intervjuišete zna sledeće:

- Nema potrebe da odgovori ni na jedno pitanje koje joj je neprijatno.
- U redu je da prekine razgovor kada želi.
- Nećete objaviti nijedan detalj koji vam kaže da ne objavite.

Gledajte na sagovornika prevenstveno kao na osobu – a tek onda kao na izvor materijala za priču.

Intervjui za medije mogu da nanese štetu preživelim ako su izrabljivački ili urađeni nedovoljno bezbedno. Ovaj deo se bavi osnovama primerenog intervjuisanja u slučajevima trauma, a sledeći [\[#5\]](#) će se sa više detalja pozabaviti specifičnim traumatskim reakcijama i izazovima u radu sa preživelim.

Novinari često razumljivo brinu da bi samo pričanje o mučnim i bolnim iskustvima kao što je seksualno nasilje ili mučenje neizbežno povredilo sagovornika. Oni se boje da ponovo iznose stvari za koje bi najbolje bilo da ostanu neizrečene, ili su spremni da izjednačavaju patnju koju neko oseća dok priča svoju priču sa izazivanjem novog bola.

Mnogi stručnjaci za traume koji rade sa preživelim u seksualnom nasilju ne misle da opasnost leži u pričanju samom po sebi. Opasnost je više povezana sa tim koliko se intervjuisani bezbedno osećaju tokom razgovora, koliko kontrole imaju nad onim o čemu se priča i takođe kako će njihova priča kasnije biti objavljena [vidi [#7](#) i [#8](#)]. Do štete uglavnom dolazi kada ljudi osećaju da im se sudi ili da ih ne slušaju, ili osećaju da su iskorišćeni sa skrivenim ciljevima, kao da se po njima kopalo da se izvuče neka efektna rečenica. U intervjuima o traumama, poverenje je delikatna stvar koju je lako oštetiti.

Ima izuzetaka u uverenju da pričanje samo po sebi ne ostavlja posledice. Na primer, ako je neko doživeo nešto intenzivno traumatsko u prošlosti, pa to zapečatio i više nije istraživao, kao dete seksualno zlostavljanje, tada bi samo pričanje moglo da destabilizuje osobu i stoga nosi razne rizike. Generalno, budite pažljivi u tome da ne iznenađujete ljude neočekivanim pitanjima.

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

Kako učiniti da proces bude više saradnja, a manje izvlačenje informacija

Ljudi doživljavaju seksualnu traumu kao fundamentalni gubitak kontrole – nešto što im se dogodilo, a što su bili nemoćni da spreče. Jedan od načina da se tome suprotstavite je da se odreknete malo kontrole koju biste obično koristili kao novinar i da dozvolite sagovorniku da se umeša u odlučivanje. Čak i malo davanje izbora sagovorniku može da predstavlja veliku razliku.

Pre nego što zađete u detalje tokom razgovora, treba da:

- Stavite do znanja da će razgovor verovatno biti težak.
- Uključite sagovornike u potpunosti u odlučivanje gde žele da budu intervjuisani.
- Pitajte koje vreme dana im najviše odgovara – kada će imati najviše energije za razgovor i koliko dugo bi želeli da razgovor traje.
- Pitajte ih da li postoji neko koga bi voleli pored sebe u prostoriji, kao što je prijatelj ili rođak.
- Pitajte ih da li postoji nešto o čemu radije ne bi pričali.
- Ponovo ih uverite da ne moraju da odgovore ni na šta što im je neprijatno.

Dobro je pitati ljude pre nego što započnete razgovor kako ćete vi kao onaj ko intervjuišete prepoznati kada im je možda dosta priče i žele pauzu. Ljudi mogu da se izgube u priči. Pored toga, većina nas ima jaku nesvesnu želju da nastavi kako bismo se dopali nekome ko nam postavlja pitanja. Sagovornici možda nisu veoma dobri u signaliziranju da su umorni ili da je razgovor zašao na teritoriju na kojoj im je neprijatno. Razgovor o tome pre nego što počne intervju – i možda dogovaranje određenih signala – pomoći će da se predlaganje pauze ili prelazak na bezbedniju temu čini prirodnijim.

Dogovaranje oko reči koje će se koristiti

U odeljku **#7** više ćemo govoriti o izboru jezika prilikom objavljivanja priče. Tokom samog intervjua, pazite da koristite izraze koji vašem sagovorniku nisu neprijatni. Lokalni idiomi ovde mogu da budu od pomoći, ali i da odmažu. Postoje neka jasna pravila. Na primer, nikad nije prikladno nazivati počinioca ljubavnikom.

Većina onih koji su doživeli seksualno nasilje sebe opisuju kao “preživeli”, ali se neki mogu osećati da je “žrtva” prikladnija reč, a neki mogu da izbegavaju obe. Ako imate sumnje koju reč da upotrebite, proverite sa sagovornikom i pitajte koji izraz preferira. Generalno, uvek je bitno da poštujuete kako se ljudi sami identifikuju.

Moć slušanja

Kada ljudi veruju da ih drugi čuju, osećaju se sigurnije i sposobni su da efikasnije saberu svoje misli. Znati dobro da slušate je verovatno osnovna i najbitnija veština potrebna novinaru da napravi intervju sa osobom koja je preživela traumu. U to je uključeno davanje prostora osobi sa kojom razgovarate i postavljanje jednostavnih, relativno otvorenih pitanja koja daju ljudima nešto izbora oko toga kako žele da odgovore, ali ipak ne toliko da sam taj izbor postane preteran.

Setite se da je, kao što smo rekli u odeljku **#2**, proveravanje pristanka kontinuiran proces, ne jednokratni događaj. Možda želite da pitanje započnete kratkim: “Da li je u redu da pitam... (o određenoj temi ili događaju)?” Tada dozvolite osobi da odgovori slobodno.

Keti Robdžant, koja radi sa preživelim CRSV u Demokratskoj Republici Kongo i na drugim mestima, ima ovaj konkretni savet za novinare:

Umesto da postavljate bezgranična pitanja o opštim događajima, utanačite sa sagovornikom nešto određeno o čemu se nadate da ćete razgovarati. Onda ih pitajte da vam kažu što više mogu o toj temi

#1

#2

#3

#4

#5

#6

#7

#8

ili događaju. Pošto su vam dali sve informacije koje im nije bilo neprijatno da podeli, vaš posao postaje da iz toga izvučete najbitnije. To je jedan od načina da izbegnete da primoravate sagovornika na priču o detaljima koje ne želi da podeli ili da razmišlja o njima.^[a]

Uputstva za efikasno slušanje uključuju:

- Dozvoliti tišinu i dati ljudima prostora da saberu misli.
- Koristiti verbalne ili, ako snimate, neverbalne signale da pokažete da ste i dalje sa njima.
- Proveravati da budete sigurni jeste li razumeli ključne tačke.
- Znati kako da se nosite sa sopstvenom nelagodnošću i ne dozvoliti joj da preuzme fokus sa vašeg sagovornika.

Pokušajte da izbegnete da:

- Završavate rečenice umesto sagovornika ili ih prekidate odsečno usred toka misli (ukoliko nisu odlutali u sećanju – vidi deo **#5**).
- Odajete utisak da sudite – na primer, pravite užasnut izraz lica kada neko priča nešto što zaista može biti užasavajuće (pokazivanje brige ili da vam je žao je u redu).
- Ispitujete o eksplicitnim ili fizičkim detaljima.
- Govorite ljudima da znate kako se osećaju (malo je verovatno da će poverovati da je tako).

Takođe treba da budete obazrivi ako govorite ljudima da ste imali slična iskustva ili ulazite u autobiografske detalje. U nekim situacijama to može izgraditi poverenje i unaprediti razgovor, ali u drugim može ukloniti fokus sa sagovornika i učiniti da osećaju kao da minimizirate ili marginalizujete njihovo iskustvo. (O potrebi da se održe zdrave granice više govorimo u odeljku **#6**.)

Upravljanje vremenom i dobar završetak

Naziv ovog odeljka, “*Dozvolite preživelim da govore na svoj način i u svoje vreme*” ipak ne znači da treba da budete potpuno pasivni u određivanju vremena. Kada su ljudi osetljivi, prija im da konverzacija ima neke smernice. I kao što smo već pomenuli, treba da pratite njihove nivoe energije. (Ako ostajete na toj lokaciji neko vreme, uvek možete da ponudite da se vratite i nastavite razgovor kasnije.)

Neki kliničari govore o *pravilu tri trećine*. Po idealnom principu, prva trećina razgovora treba da se fokusira na vreme i iskustva u kojima se sagovornik oseća relativno bezbedno, središnji deo treba da bude posvećen najtežem materijalu, na primer, samoj doživljenoj traumi, dok je poslednja trećina u sadašnjosti i budućnosti – u svemu onome što pomaže da se preživeli vrati ovde i sada. Ne želite da ostavite posle intervjua ljude i dalje duboko u najgorem što im se desilo.

Pokušajte da razgovor završite u pozitivnom tonu, ali nemojte da to silite i pretvarate se da su stvari bolje nego što jesu. Možete da pitate ljude šta im je pomoglo da se nose sa situacijom i šta bi preporučili drugima. Nije uvek lako pronaći solidnu završnicu. Najzad, uvek ih možete pitati šta nameravaju da rade u nastavku tog dana. Setite se, naravno, da im se zahvalite i održite sva obećanja koja ste dali u vezi sa budućim kontaktima, slanju informacija o članku i slično.

PODELITE
ČLANAK:

[a] Vidi: <https://dartcenter.org/resources/reporting-refugees-tips-covering-crisis>